PIERWSZA ŁAWKA · GODZINA WYCHOWAWCZA
I AKCJA · KLASY IV–VI

Wiosna w przyrodzie, tradycji i poezji

Pierwszy Dzień Wiosny w klasach IV–VI: scenariusz godziny wychowawczej (45 minut) łączący obserwację przyrody, dawne zwyczaje (Marzanna, gaik) w wersji przyjaznej środowisku i poezję – środki stylistyczne w wierszu napisanym do tego zestawu o wiośnie, Światowy Dzień Poezji i Dzień Wody; wiosenna gra terenowa na boisku, quiz bez punktów, karty pracy z kluczem.

Co jest w materiale

1	**Scenariusz zajęć „Wiosna w przyrodzie, tradycji i poezji”** 45 minut: zagadka z kalendarza, oznaki wiosny, Marzanna i gaik dawniej i dziś, środki stylistyczne w wierszu, własny wiosenny dwuwiersz.	45 min
2	**Akcja „Wiosenna gra terenowa” i quiz** Sześć stacji na boisku (przyroda, tradycja, poezja, woda), Marzanna z recyklingu bez topienia, quiz bez punktów.	1 dzień
3	**Karty pracy** „Wiosna dzień po dniu”, „Wiersz pod lupą”, „Marzanna dawniej i dziś” – z kluczem.	3 karty
4	**Materiały do druku** Karty stacji gry terenowej, karta trasy zespołu, plansza quizu.	3 strony

Pierwszy Dzień Wiosny – co warto wiedzieć

21 marca to w Polsce zwyczajowy, „kalendarzowy" pierwszy dzień wiosny. Astronomowie liczą wiosnę od **równonocy** – chwili, gdy Słońce przecina równik niebieski, a dzień i noc trwają prawie po 12 godzin. Rok kalendarzowy ma 365 albo 366 dni, a obieg Ziemi wokół Słońca trwa około 365 i ćwierć dnia, dlatego moment równonocy co roku przesuwa się o kilka godzin i wypada 19, 20 albo 21 marca. Meteorolodzy liczą wiosnę od 1 marca.

W 2027 r. równonoc wypada w sobotę 20 marca ok. 21:25 czasu polskiego, a 21 marca to niedziela. Święto wiosny w szkole najlepiej zorganizować w piątek 19 marca albo w poniedziałek 22 marca. 21 marca to też **Światowy Dzień Poezji** (UNESCO, od 1999 r.), a 22 marca – **Światowy Dzień Wody** (ONZ, od 1993 r.).

Marzanna to słomiana kukła, która w dawnym zwyczaju ludowym oznaczała zimę. Wynoszono ją za wieś i wrzucano do wody albo palono. W niektórych regionach wnoszono potem do wsi **gaik** (maik) – zieloną gałąź przystrojoną wstążkami – na znak, że przyszła wiosna (w wielu miejscach z gaikiem chodzono też osobno, często po Wielkanocy). Zwyczaj znany jest z przekazów z XV wieku, a dawniej obchodzono go w czwartą niedzielę Wielkiego Postu. **Dziś nie wrzucamy kukły do rzeki:** prawo wodne zakazuje wprowadzania do wód odpadów, a kukła z plastiku, sztucznych tkanin i farb szkodzi rybom i ptakom. Marzannę żegnamy na suchym lądzie, a potem rozbieramy ją i segregujemy odpady.

Dzień Wagarowicza to nieformalny uczniowski zwyczaj z 21 marca. Wagary oznaczają nieusprawiedliwioną nieobecność i brak opieki dorosłych – dlatego szkoły proponują własne, bezpieczne święto wiosny.

Wskazówki dla nauczyciela

Przygotowanie

- Wydrukuj karty pracy (po jednej dla ucznia), karty stacji (jeden komplet) i karty trasy (jedna na zespół). Planszę quizu wydrukuj w A3 albo pokaż na tablicy.
- Grę terenową zaplanuj na piątek 19 marca albo poniedziałek 22 marca 2027 r. (21 marca to niedziela). Ustal z dyrekcją teren (boisko, ogród szkolny), drugiego dorosłego i wariant na deszcz – stacje w korytarzu.
- Na stację „Przyroda" przygotuj gałązki z pąkami (z przycinki), lupy i karty z sylwetkami ptaków; na stację „Woda" – dwa plastikowe, przezroczyste pojemniki (nie szklane słoiki) z wodą: czystą i ze „śmieciami" (ścinki papieru, nakrętka).
- Marzannę z materiałów do recyklingu klasa może zrobić na plastyce albo technice; po grze zostaje rozebrana i posegregowana.

Zasady, które chronią uczniów

- **Bez nagród, punktów i rankingów.** Nie wybieramy „najładniejszej Marzanny" ani „najlepszego wiersza". Doceniamy konkretnym słowem, np. „Twój zespół zauważył bazie na wierzbie, choć nikt ich nie pokazywał – świetna obserwacja".

- **Prawo do „pas”.** W każdej rundce można nic nie mówić. Nikt nie musi czytać na głos ani pokazywać swojej pracy.
- **Bez pytań o prywatne sprawy.** Nie pytamy, kto gdzie wyjeżdża na wiosnę ani co kto ma w ogrodzie – nie każdy ma ogród czy działkę. Obserwujemy to, co jest wokół szkoły.
- **Wersja kulturowa.** Marzanna i gaik to dawne zwyczaje ludowe. Opowiadamy o nich jak o historii, bez obrzędów i bez rozstrzygania, w co wierzyli dawni ludzie.
- **Bez topienia i palenia.** Kukły nie wrzucamy do wody i nie podpalamy. Robimy ją z tego, co i tak trafiłoby do recyklingu, a po pożegnaniu segregujemy materiały. Rośliny oglądamy – nie zrywamy (część wczesnowiosennych kwiatów jest pod ochroną).
- **Bezpieczeństwo na zewnątrz.** Wyjście na boisko lub do parku – według szkolnego regulaminu wyjść, z drugim dorosłym, jeśli wymaga tego regulamin. Ustal granice terenu i sygnał zbiórki.

Zdjęcia i gazetka

- Fotografujemy ręce, prace i plakaty albo ujęcia ogólne. Zdjęcia z twarzami szkoła publikuje tylko za zgodą rodziców (art. 81 prawa autorskiego).
- Uczniowie nie robią zdjęć telefonami – od 1 września 2026 r. uczniowie szkół podstawowych nie korzystają z telefonów na terenie szkoły (wyjątki określa ustawa). Zdjęcia robi nauczyciel sprzętem szkoły.
- Prace z gry możesz pokazać na szkolnej gazetce obok gazetki o wiośnie – ten materiał jej nie zastępuje.

Ocenianie

- Zajęć nie oceniamy stopniami. Karty sprawdzamy wspólnie.

PIERWSZA ŁAWKA

Środki stylistyczne w wierszu – dla nauczyciela

- **epitet** – „zielonym atramentem”, „złote i ciepłe” słońce, „marcowy” list
- **porównanie** – „wiatr… jak listonosz”, „przebiśnieg jak dzwonek”, „pąki… zielone jak kropka”
- **uosobienie** – wiosna pisze, słońce puka i mówi, trawa szepcze
- **wyrazy dźwiękonaśladowcze** – „szu-szu”, „kle-kle”
- **pytanie retoryczne** – „czy słyszycie, ludzie, jak się budzi łąka?”

Marzanna i gaik – dawniej i dziś

Dawniej Marzannę – słomianą kukłę ubraną w stare ubrania – wynoszono za wieś, wrzucano do wody albo palono. Miała „zabrać” zimę. W niektórych regionach wnoszono potem gaik: zieloną gałąź przystrojoną wstążkami i wydmuszkami; w wielu miejscach z gaikiem chodzono też osobno, często po Wielkanocy. Zwyczaj znany jest z przekazów z XV wieku, a synod w Poznaniu w 1420 r. próbował zakazać wynoszenia i topienia kukły – bez skutku.

Dziś kukły robi się często z plastiku, sztucznych tkanin i farb. W wodzie to śmieci, które szkodzą rybom i ptakom. Prawo wodne zakazuje wprowadzania do wód odpadów. Dlatego zwyczaj zmieniamy: żegnamy zimę na boisku, a kukłę rozbieramy i segregujemy.

Przebieg zajęć

Czas	Faza	Co robi nauczyciel	Co robią uczniowie
0–6 min	Zagadka z kalendarza	• Pyta: „Kiedy w 2027 r. zaczyna się wiosna?”. Zbiera odpowiedzi (21 marca? 1 marca? 20 marca?). • Wyjaśnia trzy wiosny: kalendarzową (21.03), astronomiczną (równonoc – 20.03.2027, ok. 21:25) i meteorologiczną (1.03).	• Zgadują, uzasadniają. • Zapisują trzy daty na karcie „Wiosna dzień po dniu”.
6–14 min	Wiosna w przyrodzie	• Pokazuje gałązkę z pąkami. Opowiada o kolejności przylotów: skowronek i czajka (luty), bocian (od 2. połowy marca), jaskółka (pierwsze zwykle w kwietniu) – orientacyjnie, zależnie od regionu i pogody.	• Rozwiązują zadania 2–3 na karcie „Wiosna dzień po dniu”. • Mówią, jakie oznaki wiosny widzą w drodze do szkoły.
14–22 min	Marzanna i gaik	• Opowiada o zwyczaju dawniej i dziś (tekst w scenariuszu). Pyta: „Co w tym zwyczaju warto zostawić, a co zmienić?”.	• Rozmawiają w parach, potem na forum. • Rozwiązują zadanie 1 na karcie „Marzanna dawniej i dziś”.
22–36 min	Wiersz pod lupą	• Czyta wiersz „Marcowy list”. Przypomina, czym są epitet, porównanie, uosobienie, wyraz dźwiękonaśladowczy. • Mówi, że 21 marca to Światowy Dzień Poezji.	• W parach wykonują kartę „Wiersz pod lupą”. • Podają przykłady z wiersza.

Marzanna dawniej i dziś

Imię ..... Klasa ..... Data .....

Pamiętaj: Zwyczaj można zachować i zmienić: żegnamy zimę, ale nie zaśmiecamy wody.

1 **Wpisz numery do właściwej kolumny.**

1. Kukłę wrzucano do rzeki. 2. Kukłę robimy z materiałów do recyklingu. 3. Kukłę palono za wsią. 4. Po pożegnaniu segregujemy części kukły. 5. Do wsi wnoszono gaik.

1 3 5 2 4

dawniej	dziś (wersja ekologiczna)

2 **Co to jest gaik?**

A. wiosenny wiersz

B. słomiana kukła

C. zielona gałąź przystrojona wstążkami

D. pierwszy kwiat wiosny

3 **Dlaczego nie wrzucamy Marzanny do rzeki? Podaj dwa powody.**

.....

.....

.....

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Pierwszy Dzień Wiosny – scenariusz „Wiosna w przyrodzie, tradycji i poezji”, gra terenowa, quiz i karty pracy, klasy 4–6

Podgląd pokazał 5 z 16 stron. Pełna wersja: 16 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- scenariusz 45 minut, Światowy Dzień Poezji (21.03) i Dzień Wody (22.03)
- wiosenna gra terenowa na boisku – 6 stacji, bez wyścigu, karty stacji i karta trasy do druku
- quiz bez punktów, karty pracy z kluczem

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/pierwszy-dzien-wiosny-scenariusz-i-karty-pracy-klasy-4-6